viduriniu geležies amžiumi (arba ir vėlyvojo pradžia), vieta. Čia 1997 m. rudenį M. Balukynas dirvoje rado 3 siauraašmenius pentinius kirvius ir įmovinį ietigalį, o žvalgant teritoriją dar aptikti trinariai žąslai, kelios dviejų peilių dalys, grublėta šukė ir keli degintų mirusiųjų kauliukai. M. Balukyno surasti radiniai saugomi Vilkiautinio mokykloje. Ten kartu saugomas ir Vilkiautinio pilkapyne P. Šimkonio (?) prieš 20 m. rastas juostinis ietigalis, kurio įmova puošta įkirstomis išilginėmis linijomis, sudarančiomis tarsi suspausto zigzago raštą.

Zenonas Baubonis, Bronius Dakanis

Survey of Vilkautinis settlement and barrow cemeteries

In 1997 in Vilkautinis (Varėna district) LCCH examined 2 disturbed cremation burials and a supposed barrow. The team observed a number of findings from destroyed burials dating to middle Iron Age.

Eugenijus Butėnas

Vanagiškių pilkapyno tyrinėjimai 1997 metais

1997 m. buvo ištirti du pilkapiai Vanagiškių pilkapyne (Jonavos raj.), esantys ant miško kvartalinės juostos.

Šis pilkapynas archeologinėje literatūroje yra minimas nuo 1922, 1928 m., yra ir atsitiktinių radinių Vilniaus bei Kauno muziejuose. Pilkapyne išliko 30–40 pilkapių, tikslų skaičių neištyrus pasakyti sunku, nes dalis pilkapių yra labai apardyti gamtos (nupustyti) bei žmonių ūkinės veiklos – buvo ariami iki Antrojo pasaulinio karo, o pokario metu čia buvo gyvulininkystės kompleksas – fermos (dabar apleistos).

Dauguma pilkapyno pilkapių yra 4–6 arba 8–10 m skersmens bei 0,5–1,2 m aukščio, jų sampilų papėdėse – griovių liekanos.

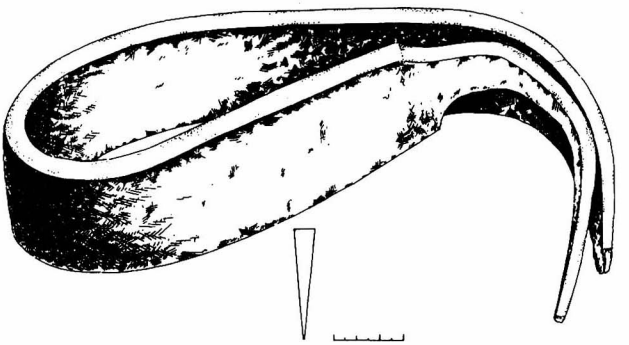
P i l k a p i o Nr. 1 sampilas buvo 10x11 m dydžio, o aukštis siekė 1 m. Sampilas suploto pusrutulio formos, nuolaidėjantis į P pusę, lyg nuskleistas.

Pilkapio sampilo Š pusėje matyti griovio (pailgos duobės) pėdsakų. Pilkapis supiltas iš aplinkinės žemės – smėlio. Pilkapio sampilas nuo pagrindo gana aiškiai išsiskiria tamsia degėsinga juostele. Pilkapio sampilo Š pakraštyje buvo aptikta lyg akmenų vainiko pėdsakų. Tai buvo 0,9 m pločio ir apie 3 m ilgio akmenų juosta. Akmenys dėti greta ir vienas ant kito.

Pilkapyje buvo aptiktas degintinis kapas. Kapui po pilkapio pagrindu buvo iškasta 1,8x1,4 m dydžio duobė. Ant tos duobės supiltas pilkapis. Duobė įgilinta po pagrindu apie 30 cm, nežymiai užapvalintu dugnu. Kapo įkapes sudarė: geležinis pjautuvas aukštyn lenktu smaigaliu; apdegęs pjautuvas (ypač įkotė), pati jo viršūnėlė nulūžusi (atstumas tarp galų tiesia linija 18,5 cm; geležtės plotis – 1,1 cm ties viršūnėle, o ties įkote – 2 cm); dvi žalvarinės įvijos, apdegusios ir aplūžusios (skersmuo – 2,4 cm ir 2,6 cm); neaiškios paskirties geležinis trapecijos formos dirbinys, šiek tiek išgaubtas, su skylute viename gale, o kitas galas nulūžęs (ilgis – 6,3 cm, galų plotis 2,8 cm ir 4,1 cm), bei keletas susilydžiusių žalvarinių lašelių. Iš kapo surinkta labai daug degintų kauliukų. Sprendžiant iš surinktų kaulų kiekio, jie negalėjo būti vien tik žmogaus. Neištyrus kaulų anatomijos specialistams, sunku ką nors konkrečiau pasakyti.

Pilkapyje, be pagrindinio kapo, užfiksuotos dar keturios kaulų krūvelės, kurias galima laikyti atskirais kapais, nors jokių įkapių nerasta.

Pilkapio Š dalyje, pailgoje duobėje-griovyje, kontrolinės juostos R pakraštyje, 50 cm gylyje, rastas įtveriamasis geležinis, sulankstytas vienašmenis kalavijas (pav. 12). Viso jo ilgis – 74 cm, įkotės – 14 cm, geležtės plotis – 4,4–4,9 cm. Tirtame pilkapyje aptikta ir keramikos. Pavienių šukių buvo rasta R pilkapio pusėje. Gana gausiai puodų šukių bei molio gabalėlių (tinko ?) rasta taip pat pilkapio R dalyje, pačiame sampilo pakraštyje, iš dalies jau griovyje. Rastame griovyje buvo nuspręsta padaryti pjūvį ir įžemis pasiektas tik 1,3–1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Padarius pjūvį, paaiškėjo, kad šioje vietoje griovys nevienasluoksnis, o jame yra bent keturi įvairaus intensyvumo degėsingi sluoksneliai. Ši griovio dalis-duobė buvo 1x1,5 m dydžio. Pilkapio R dalyje griovio gylis siekė 30–40 cm ir buvo 0,3–1,2 m pločio. Pilkapio R dalyje surinktos puodo šukės greičiausiai priklausė trims lipdytiniams puodams. Šukės gana geros kokybės, išlikę pakraštėliai lenkti į išorę.

Pav. 12. Vanagiškių pilkapynas. Atsitiktinis radinys kontrolinėje juostoje – vienašmenis kalavijas (geležis).
Fig. 12. Vanagiškiai barrow cemetery. Dividing line, isolated finding-one-edged sword (iron).

Sprendžiant iš surinktų įkapių bei pilkapio įrengimo, pilkapis datuojamas VII–IX a.

P i l k a p i s Nr. 2 (taip pat ant miško kvartalinės linijos) nuo pilkapio Nr. 1 buvo nutolęs apie 90 m į Š. Pilkapio Nr. 2 sampilas buvo 9x10 m dydžio, smarkiai suspausto pusrutulio formos, labai suplokštėjęs, siekė tik 30 cm aukštį. Pilkapis greičiausiai nukentėjęs nuo žmogaus ūkinės veiklos, nes buvo pačiame miško kvartalinės juostos viduryje.

Pilkapio sampilas piltas iš aplinkinio grunto – smėlio, jo pagrindą juosė dvi pailgos duobės-grioviai (jų plotis svyruoja nuo 50 cm iki 1,5 m, o gylis 30–40 cm).

Pilkapyje rasti 5 degintiniai kapai, dar mažiausiai vienas suardytas. Keliose pilkapio R pusės vietose būta degintų kauliukų, sužertų į mažas krūveles ar pasklidusių padrikai. Prie šių kauliukų aptikta ir radinių: žalvarinės grandinėlės fragmentas, sudarytas iš dvigubų narelių su grandele gale, žalvarinė įvija iš trikampės juostelės, taip pat dviejų puodų šukių. Vieno puodo šukės ties anga baigiasi tiesiai, o kito dužena šiek tiek lenkta į išorę. Abiejų puodų šukių molio masė su žymia grūsto granito priemaiša, pilkšvai rusvos spalvos, išorinis paviršius neryškiai brūkšniuotas.

Kape Nr. 1 buvo molinio verpstuko dalis (pav. 13:1); varpstukas buvęs suspausto dvigubo nupjauto kūgio formos, puoštas horizontaliomis grioveliu eilutėmis, geležinė yla keturkampe įkote skersiniame pjūvyje (pav. 13:2), perlūžęs geležinis įtveriamasis peiliukas.

Kapo Nr. 2 įkapės: 2 moliniai dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukai (atrodo, jie buvo padaryti specialiai įkapėms, nes į ugnį pateko dar šlapi – labai suskeldėję) (pav. 13:3–4). Šiek tiek atokiau nuo šio kapo buvo rasta juostinės žalvarinės apyrankės dalis. Apyrankės lankelis vienodo pločio, plokščio pusiau apskrito pjūvio ir puoštas išilginiu grioveliu bei trikampėlių eilutėmis.

Kape Nr. 3 rastas tik molinis dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukas (pav. 13:5), puoštas horizontaliai einančiais grioveliais.

Kape Nr. 4 rastas tik žalvarinės grandinėlės fragmentas, sudarytas iš dvigubų narelių, o jo gale – apskrita grandelė (pav. 13:6).

Kapas Nr. 5 buvo kontrolinėje juostoje, pilkapio P pakraštyje. Kape rastas tik molinis dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukas (pav. 13:7), papuoštas skersinėmis įkartėlėmis, kurios sudaro trikampiukus.

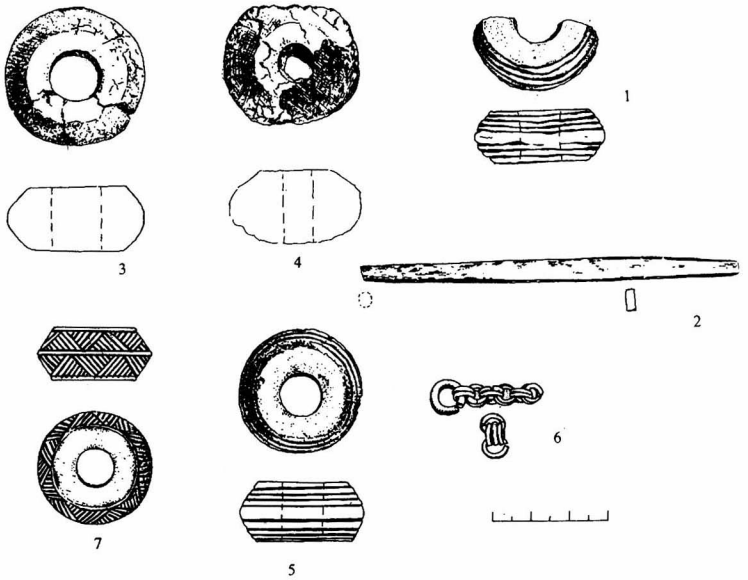
Pilkapis, sprendžiant iš rastų įkapių ir laidosenos, datuojamas VIII–X a.

Eugenijus Butėnas

Research on Vanagiškiai barrow cemetery in 1997

In 1997 in Vanagiškiai cemetery (Jonava district) LIH examined 2 barrow cemeteries. The team observed a few cremation burials. In barrow No 1 there was re-

vealed a supposed horse cremation burial with burial items(a sickle and brass spirals). The research on the foot settlement produced a one-edged damaged, though not burnt sword that was registered in the ditch of the site. The findings of barrow No 2 included clay spindles, an iron awl and a fragment of a sash-like bracelet. The burials date to the 7th–10th centuries.

Pav. 13. Vanagiškių pilkapynas. Pilkapis Nr. 2, degintiniai kapai Nr. 1: 1 – verpstukas, 2 – yla; Nr. 2: 3, 4 – verpstukai; Nr. 3: 5 – verpstukas; Nr. 4: 6 – grandinėlė; Nr. 5: 7 – verpstukas (1, 3, 4, 5, 7 – molis, 2 – geležis, 6 – žalvaris).
Fig. 13. Vanagiškiai barrow cemetery. Barrow No 2, cremation burial No 1:1 – spindle, 2 – awl; No 2:3, 4 – spindles; No 3:5 – spindle; No 4:6 – ring; No 5:7 – spíndle (1, 3, 4, 5, 7 – clay, 2 – iron, 6 – bronze).